

Eğitici olarak Sn. Prof. Dr. İhsan Numanoğlu

Gazi AYDIN

Özel Esencan Hastanesi, İstanbul

Öz

Bu yazıda, öğretmen, bilim adamı ve rehber olarak saygı duyduğum Sn Prof. Dr. İhsan Numanoğlu'nu bu yönleriyle hatıralarımla birlikte anlatmaya çalıştım. Minnet ve saygıyla anıyorum.

Anahtar kelimeler: İhsan Numanoğlu

Abstract

As a mentor educator Prof. Dr. İhsan Numanoğlu

In this article, I have tried to talk about, with my memories, Prof. Dr. İhsan Numanoglu whom I respect as a teacher, scientist and mentor. I remember him with respect and gratitude.

Keywords: İhsan Numanoğlu

İhsan hocam farklıydı. Bitmek tükenmek bilmeyen bir enerjisi, bu enerjiyi sürekli olarak geliştirmek ve geliştirmek amacıyla, öğrenmeye, araştırmaya, uygulamaya ve öğretmeye ayırmak gereğine inanmak gibi üstün bir anlayışa sahip olağanüstü bir insandı.

İdari işler ve görüşmeler dışında zamanını hastalar, asistanlar ve klinik içi bilimsel çalışmalara ayırıyordu. Her karşılaşmamızda yeni bir konuyu gündeme getirir, meraklı gözlerle asistanlara bakarak düşüncülerini öğrenmek isterdi. Bir-iki aylık asistan olmak fark ettirmiyordu. Verilen her yanıtı dikkatle dinler, düşüncelerini açıkça söyleyenleri ve soru soranları bir ayrı severdi. Bir soru sorduğumuzda tüm literatürü sıralayarak bize bilgi verir, bilgisini hiçbir zaman saklamazdı.

Kafası yeni düşüncelerle doluydu. Yeni şeyler bulmak konusunda merakı o kadar fazlaydı ki etkilenmek olanaksızdı. Bu etkileşim biz yeni başlamışların içindeki öğrenme ve araştırma duygularını ateşleyip, düşünen, yorumlayan, soru soran, araştıran ve kendini geliştirmeyi amaç edinen yeni bir kimlik ortaya çıkarıyor, bizi şekillendiriyordu.

1972 Temmuzunda çocuk cerrahisine başlayıp Ağustos sonunda evlenmiştim. Gün aşırı nöbet tutuyordum, ancak maaş yoktu. Bu bilim dalında ilerleyebilmemiz için

önce İngilizcemizi geliştirmemizi sonra da kesinlikle bu bilim dalının dünyadaki merkezi konumunda olan ABD'ye gitmemiz gerektiğini sıklıkla yineliyordu.

Birden kendimi ABD kültür derneğinde İngilizce öğrencisi olarak buldum. Ağır çalışma şartları altında akşam derslerine katılabilmek için diğer arkadaşlarımla hafta sonu nöbetlerini tutuyordum. Bende özverilerle dolu bu değişimin nedeni büyük hocam Prof. Dr. İhsan NUMANOĞLU'ydu. Makale saatleri için haftada en az beş İngilizce dergi tarar olmuştuk. Daha fazlasını da okumak isterdik, ancak dergi sayısı kısıtlıydı. Yurt dışı yayın akışı, kısıtlı olanaklarla kör topal devam ediyordu. Klinikte gündüz çalışan yalnızca bir hemşiremiz vardı. İzmir Çocuk Hastanesindeki sekiz yataklı klinik, bir ameliyat odası, bir sterilizasyon ve malzeme odası dışında, idari bölümde hocamıza ait bir oda ve bir asistan odasından ibaretti. Acun Bey baş asistanımızdı, bizimle aynı odada kalırdı. Hem doçentliğe hem de İngiltere'ye doktor İnnis WILLIAMS'ın kliniğine gitmeye hazırlanıyordu. Oktay MUTAF İngilterede Waterston'un kliniğinde çocuk toraks cerrahisi eğitimi alıyordu. Cerrahi malzeme son derece kıt ve kalitesizdi. Pazardan alınan makara ipliği ve çile ipek iplik sterilize edilir, ameliyatlarda kullanılırdı. İpek olanı jest olsun diye hocamızın ameliyatlarında çıkarılırdı. Dispozabl hiçbir malzememiz yoktu. Kep ve maskeler yıkanır, enjektörler, cerrahi iğneler, sondalar, eldivenler steril edilip yine yine kullanılırdı. Cut-down kanülü bulmakta güçlük çekerdik. Tentürdiyottan başka lokal antiseptik solüsyon yoktu. Anesteziist olmadığından ameliyatlarda 2-3 aylık asistanlar elimiz yüreğimizde

Alındığı tarih: 04.01.2017

Kabul tarihi: 08.02.2017

Yazışma adresi: Prof. Dr. Gazi Aydın, Özel Esencan Hastanesi, Bağlarçeşme Mah. 19 Mayıs Bulvarı No:18, Esenyurt-İstanbul
e-mail: g.aydin@esencanhastanesi.com.tr

tel maske ile eter anestezisi verirdik. Halotani 1975 yılında tanıdık.

Yüksek tipte ARM ler ve Hirschsprung hastalığı yoğun ilgi alanıydı. Sıklıkla Swenson ameliyatı yapılırdı. Duhamel ameliyatı için hocam yeni klemler geliştiriyordu. İzeltaş demir-çelik sanayi üretim bölümü sorumlusu sık sık kliniğe davet edilir ve uygulanan özel cerrahi aletlerinin daha yenilerini kolay ve etkin uygulanabilir olanlarını yaptırıp uygulardı. Hocamız Üniversite-Sanayi-Teknoloji iş birliğini 1970'lerde başlatmıştı bile. Yüksek tiplerdeki ARM'lerde kontinans sorununu çözmek için grasilis adelesi transpozisyonu, intra-rektal balon uygulamaları ve balonlu peri rektal cuff'lar ve pubo-rektal kas üzerinde çalışmalar yapıyordu. Anal kontinans olmadan sosyal bir varlık olamayacağımızı bu nedenle gaita kontrolünün en önemli yaşamsal fonksiyonlarımızdan birisi olduğunu belirterek her toplantıda söylemekten usanmadığı bir cümleyi, "Gaita kontrolünü sağlayacak kişi NOBEL'i alır." zikretmek isterim. Mevcut anatomik incelemelerin yetersizliğini belirterek, ano-rektal bölgenin ayrıntılı bir atlasının hazırlanması için ex olan olgularda ailenin izni alınarak, bu bölüm komple çıkarılıp anatomi ve patolojiyle birlikte bir çalışma yapmayı planlanlıyordu.

Ekstremitelerdeki hemanjomlar için basıncı ayarlanabilen, yabancı cisim reaksiyonu vermeyen, dayanıklı, uygulama kolaylığı olan ve yaşam kalitesini bozmayan bir manşon geliştirmeyi önermişti. Ancak o zaman bizde mevcut olan teknoloji bunu yapmaya uygun değildi. Sık sık diğer bilim dallarıyla (kimya, fizik, metalürji, tekstil ve makine mühendisliği gibi) bir araya gelirdi. Bir sürü yeni düşüncenin uçtuğu bir ortamda bulunuyorduk. Ancak bugün baktığımda kendisine yeteri kadar yardımcı olup, destek veremediğimizi ve onu etkin bir şekilde takip etmede yetersiz kaldığımızı anlıyorum.

Sık sık dekanlığa gidiyordu. Yeni kurulacak çocuk cerrahisi hastanesinin planını hazırlamak için mimarlarla yaptığı toplantılar kendisini hiç bıktırmıyordu. Sürekli yönetimle görüşüyor Fakülte Genel Kurulunda isteklerini sunuyor, destek arıyordu. Mekanizma ağır çalışıyordu. Yeterli maddi destek sağlayıp sağlam bir alt yapı hazırlanması zaman alıyordu. Yeteri kadar anlayış ve destek görmediğinden hep yakınırdı. Ancak yılmıyordu.

Bir buçuk yıl sonra İzmir Çocuk Hastanesinden Bornova'ya, Tabii İlimlerin eski binasına taşındık. Yeni Tıp Fakültesi Hastanesi, kliniklerin taşınmasıyla faal hale geliyordu. Taşındığımız bina ise hastane dışındaydı ve bir klinik olarak tasarlanmamıştı. İki katını bize ayırmışlardı. Birinci kat, idari bölüm, öğretim üyesi odaları, yemek salonu ve devamında ameliyat odaları, üst kat; hasta odaları, yoğun bakım ve yanık birimi olarak planlanmıştı. Odaların kimisi büyük kimisi küçüktü. Yoğun bakım yapmak için iki kalın tuğla duvarın kaldırılması, büyük odaları ise tahta perde ile bölünmesi gerekiyordu. Marangozluk atölyesi personel sayısı yetersizdi. Geldiklerinde ise kendilerini yormadan atalet içinde çalışıyorlardı. Hocamız da bir an önce hasta kabulüne başlamak için yataklı servisleri açmak istiyordu. Nöbetlerimde iki duvarı da yıkıp ortadan kaldırmıştım. Her asistan ayrı bir çaba içindeydi. Bölmelerin yapılmasında da bu işten anlayan diğer asistanlarla ustalara yardımcı olduk. Kısa zamanda hasta yatırıp ameliyat yapacak durumu gelmiştik.

Bu sırada Oktay Bey İngiltere'den döndü. Yenidoğan ve çocuk yoğunbakımlarının kurulması görevi kendisine verildi. Yeni inkübatör yoktu. Eskiler de az sayıda ve arızalıydı. Oktay Bey'e daha gelişmiş bir modelin yurt içi olanaklarıyla üretimi konusunda görev verilmesi yanında, çocuk toraks cerrahisine başlamak, polikliniğe artan sayıda başvuran korozif madde içmiş çocukların tedavilerinde araştırmalar yapmak ve asistanlara yara iyileşmesi, sıvı-elektrolit ve şok tedavisi gibi temel cerrahi konularda öğretim ve eğitim yapma görevleri verildi. Temel cerrahi tıp bilgilerini kavramamızı sağlayan sayın Dr. Mutaf'a saygılarımı sunuyorum. O zamana kadar %5 dekstroz dışında IV sıvı bilmeyen biz iyi bir sıvı-elektrolit tedavisi uygulayıcısı olduk. Bunu takiben TPN konusunda bilgi ve deneyim kazanarak TPN'yi uygulamaya başladık. TPN 1970'lerde ülkemizde bilinen ve uygulanan tedavi şekli değildi.

Acun Bey her asistanla tek tek ilgilenerken cerrahi teknikleri öğretiyordu. Sabırla bizi acemilikten ustalığa aktarmak için çaba sarf ediyordu. Kendisine saygı ve sevgilerimi sunmaktan mutluluk duyuyorum. O dönemde ilk defa bir anestezi uzmanı klinikte göreve başladı. Uzm. Dr. Sevim ÖZDAMAR çok kahrımızı çekti, onun sayesinde güvenle ameliyat yapmaya başladık. Kendisini saygıyla anıyorum.

Bu arada kurulan yanık ünitesinde o zaman için en ucuz ve etkili tedavi yöntemlerinden biri olan amniyon greft bankası kurduk. Sulfamylon pomad ülkemizde yoktu. Yerli olarak üretilmesi için İhsan hocam gayret sarf ediyordu. Başarılı da oldu. Hasta kayıt işleri ve fotoğraflamanın önemli olduğunu vurgulardı. Birden kendimi kliniğin fotoğrafçısı olmuş ve olguların değişik bulgularını resimlerken buldum. Hocamın hazırlamakta olduğu geniş kapsamlı iki ciltlik çocuk cerrahisi kitabı için malzeme hazırlıyordum. Şekillerin çizimini de Dr. Erol MİR yapıyordu. Bu kitap 1983'te yayımlandı.

Hocam, tanısal radyolojik uygulamaların öneminden söz eder ve işlem sırasında görüntüleri izlememizi ve radyologla birlikte tekniği uygulayıp filmleri birlikte değerlendirmemizi, bu şekilde film okumayı öğrenmemizi isterdi. Her birimiz pediatrik radyolojide deneyim sahibi olmuştuk. IVP, üst ve alt GİS incelemeleri, voiding sistografi vs. konularında teknikte ve film okumada ortalama bir radyologdan daha fazla deneyime sahip olmuştuk. Bu konuda bildiklerini bize aktarip yetişmemizi sağlayan sabırlı ve güler yüzlü hocam Prof. Dr. Baha TANELİ'yi saygı ve sevgilerimle anmak istiyorum.

1977 Ekiminde üç asistan, ben, Erol MİR bir ay kadar sonra da Erol BALIK yeni ihtisas tüzüğüne göre çocuk cerrahisi uzmanı olduk. İhsan NUMANOĞLU'NUN en önemli hizmetlerinden birisi de çocuk cerrahisi ihtisas tüzüğüyle ilgili çalışmalarınıdır. Bu tüzük ülkemiz çocuk cerrahisinin gelişiminde en önemli dönüm noktalarından birisidir. İlk defa bir çocuk cerrahisi kliniği kendi yaptığı sınavla uzmanlık veriyordu. Artık bağımsızdı, varlığı kabul edilmişti. Biz de ülkemizde yeni tüzükle uzman olan ilkler olmuştuk. Acun GÖKDEMİR hocamız pediatrik üroloji için gittiği İngiltere'den döndü. Pediatrik üroloji birimini kurma çalışmalarına başladı. Erol MİR 1978-1979 Finlandiya'dan Parkulainan'ın kliniğinde çalışmış dönmüştü. Ben 1979-1981 Mayo Clinic Pediatrik Üroloji Kliniğinde P. P. Kelalis'in öğrencisi oldum. Aynı tarihlerde Erol BALIK Minnesota, Minneapolis Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahisi Kliniğinde çalıştı.

İki yılını geçirdiğim Mayo Clinic Pediatrik Ürolojide Prof. Dr. PP Kelalis'in genel dışında başlıca ilgi alanı hipospadias'lar ve VUR'du. Üzerimdeki büyük emekleri için kendisini minnet ve sonsuz teşekkür-

lerimle anarken sevgi ve saygılarımı sunar, böbrek transplantasyonu araştırma merkezinde vücut dışına alınan organların canlılık sürelerinin uzatılması konusunda beni yetiştiren ve bu konuda o dönemde dünyadaki üç kişiden birisi olmamı sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Horst ZINCKE ve Mayo Clinic'e kabulümü sağlayan beni sürekli destekleyen anestezi Departman Şefi, ağabeyim, saygıdeğer büyüğüm Sn. Prof. Dr. Sait TARHAN'a minnet ve şükranlarımı sunarım.

Gerçekleşmesi için yıllarca çaba gösterip, emek verdiği çocuk cerrahisi planı onaylanmış ve ödenek çıkmıştı. Bir şartla, ödenek yetersizliği ileri sürülerek inşaat alanının 1/4'e yakın bölümü makaslanmak kaydıyla. Çaresiz kabul etmişti. Hocamın genel planında tüm cerrahi uzmanlık dallarını içeren bir çocuk cerrahisi hastanesi kurmak vardı. Pediatrik toraks cerrahisi ve pediatrik üroloji dışında pediatrik yanık ünitesi biyokimya ünitesi ve deneysel tıp merkezi kısa zamanda oluştu. Onun düşüncesi pediatrik göz, KBB, ortopedi, beyin cerrahisi, plastik ve rekonstrüktif cerrahi de olmalıydı. 1980 yılında yeni binamıza taşındık. Yurt dışından dönen başasistanların katkılarıyla seçilerek alınan bilim odaklı yeni asistanların ilave olmasıyla hızlı bir gelişme potansiyeli oluştu. Hocamın rüyaları gerçekleşiyordu. Gerçekleşmede öncü rolü oynayan sn. Prof. Dr. İhsan NUMANOĞLU yanında odacılardan hemşirelere, tıbbi sekreterlikten, asistan ve başasistanlara ve diğer hocalarımızın emek ve katkıları çok önemli rol oynamıştır. Çocuk cerrahisinin misyonunu ve ayrıcalığını çok çabuk bir sürede kavrayarak çocuklarıyla kliniğimize gelerek bize destek sağlayan Ege halkına, ki bu katkı pediatriklerin destek ve katkılarından çok daha güçlü olmuştur, ayrıca teşekkür etmeyi borç bilirim.

1983 yılı Ekiminde Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesine giderek çocuk cerrahisi kliniğini kurdum. Yirmi iki ilin hastası geliyordu, her evde 8-10 çocuk vardı. Asistan yok, uzman yok, çok yoğun bir çalışma. Ege Çocuk Cerrahisinden sonra 1985 yılında pediatrik sistoskopi setine kavuşan ikinci klinik olduk. Daha çok UPJ darlıkları hidronefrozlar ve hipospadias cerrahisiyle uğraşırken VUR, PUV ve diğer mesane patolojilerinin tanısı ve tedavisi kolaylaşmış oldu. Kliniğimizde pediatrik ürolojiyle çocuk cerrahisi birlikte gelişti. Aynı yıl yanık merkezinin kuruluşu tamamlanarak hizmete başladı. Bu sırada Doğu ve Güneydoğu'da hızlı bir

elektrifikasyon işlemi başlatılmıştı. Her köye ve mezraya elektrik veriliyordu. İlk defa elektrikle tanışan insanların bir çoğu eksik bilgi ve yanlış kullanımın kurbanı oluyordu. Yanık merkezimiz alev ve sıcak yanığı dışında elektrik yanıklı hastalarla dolup taşıyordu. Dünyada en çok elektrik yanığı takip ve tedavi eden merkez olmuştuk. 1987 yılında Almanya Münster Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahisinden iki 5. sınıf öğrencisi çocuk cerrahisi stajlarını yapmak üzere bir ay süreyle kliniğimize gönderildiler. Yanık stresine gastro-duodenal yanıtın video-endoskopik görüntülenmesi ve biyopsi çalışmaları yapıldı. Bu çalışma onların mezuniyet tezleri oldu. Başlangıçta çok kısıtlı sayıda asistan ve personel olmasına karşın Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da çok sayıda hizmetler verdik. Burada hastalanma pahasına çalışıp emek veren asistan arkadaşlarıma, hemşire hanımlara, klinik personeline yüreğimin derinliklerinden kopup gelen en derin sevgi ve takdirlerimi iletiyorum. 1990 yılında TC. Ulusal Çocuk Cerrahisi Kongresi Diyarbakır'da yapıldı. Şartlar çok ağır olmuş olsa da hocamdan aldığımı düşündüğüm dirençle misyonuma uyan ortamda bıkmadan çalıştım ve yaşantımın en doyumlu ve en güzel günlerimi Diyarbakır'da yaşadım. Bilgimi ve tecrübemi asistanlarımla ve camiayla paylaştım. Bilimsel bakış açımı fedakarlığı, direnci,

umutsuzluk yerine umudu, ayrımcılık yerine birleştiriciliği, alan el değil veren el olmanın yüceliğini bana aşılardan yol göstericim değerli büyük hocam Prof. Dr. İhsan NUMANOĞLU'NA minnet ve şükranlarımın en büyüğünü sunarken hatırası önünde saygıyla eğiliyorum.

Zaman zaman düşünürüm hocam bu kadar enerjisini bir konuya teksif etseydi ne olurdu diye!

Kendisi bir önder, bir kurucuydu. Herşeyi bilmek, her konuyla ilgilenmek ve her sorunu çözmek durumundaydı. Böyle bir lüksü olamazdı. Ne yazık ki benim de hocam gibi dar bir alanda yoğunlaşma seçeneğim olmadı.

Onun açtığı yoldan sadece Ege Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahisi değil tüm bölgelerde hızla çoğalan, yerel olmakla kalmayıp uluslararası seviyede gelişim ve başarı gösteren kliniklerimiz var artık. Genç meslektaşlarımızın nihai hedeflerimizden biri olan NOBEL'i alacak çalışmalarda bulunup bunu başarmalarını beklemek zamanı gelmiştir. Kendisinin hatırasına olan saygımızı camiamızın göstereceği böyle bir başarıyla taçlandırmasını arzu ediyorum.